

Fimmtudaginn 8. desember 1994.

Nr. 199/1993. **Protabú Pólstjörnunnar hf.**

(Gunnar Sólnes hrl.)

gegn

Sölusamtökum lagmetis

(Othar Örn Petersen hrl.)

Gjaldprotalög. Greiðslustöðvun. Riftun.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Garðar Gíslason og Gunnlaugur Claessen og Stefán Már Stefánsson prófessor.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 19. maí 1993. Hann krefst þess, að stefndi verði dæmdur til að greiða sér 600.000 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 af 400.000 krónum frá 17. september 1991 til 4. október sama ár, en af 600.000 krónum frá þeim degi til greiðsludags. Þá krefst áfrýjandi málskostnaðar úr hendi stefnda í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

I.

Svo sem fram kemur í hinum áfrýjaða dómi, var Pólstjörnunni hf. veitt greiðslustöðvun 9. september 1991. Stefndi tók til sín greiðslur, samtals 600.000 krónur, af söluandvirði vörusendinga frá Pólstjörnunni hf. upp í eldri skuldir fyrirtækisins 17. september 1991 og 4. október sama ár. Var þessu strax mótmælt af hálfu Pólstjörnunnar hf. og krafist endurgreiðslu. Höfðaði fyrirtækið mál þetta í kjölfarið, og var það þingfest 23. janúar 1992. Úrskurður um, að bú Pólstjörnunnar hf. væri tekið til gjaldþrotaskipta, var kveðinn upp 27. janúar 1992. Tók þrotabúið þá við aðild málsins.

II.

Fallast ber á þá niðurstöðu héraðsdóms, að ósannað sé, að komist hafi á samningur milli stefnda og Pólstjörnunnar hf. þess efnis, að stefndi teldist eigandi hluta af söluandvirði þeirra vörusendinga,

sem um ræðir í málinu. Verður réttur stefnda til að taka til sín hluta af greiðslum til Pólstjörnunnar hf. ekki reistur á slíkum grundvelli.

III.

Samkvæmt 1. mgr. 8. gr. þágildandi gjaldþrotalaga nr. 6/1978 er skuldara óskylt og óheimilt að greiða gjaldfallnar skuldir, eftir að greiðslustöðvun er gengin í gildi. Frá þessari meginreglu eru þröngar undantekningar, sem eiga þó ekki við í máli þessu. Í 2. mgr. sömu greinar eru ákvæði, sem fela í sér stöðvun réttargerða, meðan á greiðslustöðvun stendur. Meginmarkmið þessara lagaákvæða er að stöðva hvers kyns innheimtuaðgerðir á hendur skuldara og koma í veg fyrir greiðslu eldri skulda.

Gera verður ráð fyrir, að samningur hafi verið milli málsaðila um heimild stefnda til að fá greiðslu á skuldum áfrýjanda af söluandvirði vörusendinga, sem greiddar yrðu á bankareikning. Samkvæmt 8. gr. laga nr. 6/1978 var áfrýjanda óheimilt að greiða gjaldfallnar skuldir sínar, eftir að honum var veitt heimild til greiðslustöðvunar. Féll því sjálfkrafa niður heimild stefnda til að taka til sín hluta af söluandvirði vörusendinga frá Pólstjörnunni hf. upp í eldri skuldir, þegar félagið fékk heimild til greiðslustöðvunar. Skiptir í því sambandi ekki máli, þótt greiðslunum hafi verið ávísað til stefnda frá þeirri lánastofnun, sem hafði Pólstjörnuna hf. í viðskiptum. Þær greiðslur, sem að framan er lýst, voru því andstæðar nefndu lagaákvæði, og ber stefnda að endurgreiða áfrýjanda fjárhæðina, sbr. 59. gr. sömu laga.

Eftir þessum úrslitum ber að taka kröfu áfrýjanda til greina og dæma stefnda til greiðslu málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Sölusamtök lagmetis, greiði áfrýjanda, þrotabúi Pólstjörnunnar hf., 600.000 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 af 400.000 krónum frá 17. september 1991 til 4. október sama ár, en af 600.000 krónum frá þeim degi til greiðsludags.

Stefndi greiði áfrýjanda 130.000 krónur samtals í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Norðurlands eystra 16. apríl 1993.

Mál þetta, sem dómtekið var 22. mars sl., hefur Pólstjarnan hf., kt. 660386-1229, Sandskeiði 26 B, Dalvík, höfðað fyrir bæjarþingi Dalvíkur á hendur Sölusamtökum lagmetis, kt. 450189-1469, Höfðabakka 9, Reykjavík.

Undir rekstri málsins hefur stefnandi verið úrskurðaður gjaldþrota, og hefur þrotabúið tekið við rekstri málsins.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi greiði stefnanda 600.000 kr. með dráttarvöxtum skv. 10. gr. laga nr. 25/1987 af 400.000 kr. frá 17. 9. 1991 til 4. 10. s. á., en af 600.000 kr. frá þ. d. til greiðsludags. [...] Þá krefst stefnandi málskostnaðar úr hendi stefnda [...].

Stefndi krefst sýknu af öllum kröfum stefnanda og að stefnanda verði gert að greiða stefnda málskostnað [...].

Stefnandi kveður hina umstefndu skuld vera skv. þremur skilagreinum fyrir sölu á tamara, tveimur dagsettum 17. 9. 1991 og einni dagsettri 4. 10. 1991. Í öllum tilvikum hafi verið dregið frá af andvirði hverrar sendingar 200.000 kr., samtals 600.000 kr., til greiðslu á viðskiptaskuld stefnanda við stefnda, en slíkt sé óheimilt, því að stefnandi hafi fengið heimild til greiðslustöðvunar 9. september 1991, og sé lögum samkvæmt óheimilt að greiða skuldir, meðan greiðslustöðvun varir.

Stefndi kveðst hafa annast sölu á lagmeti fyrir ýmsa framleiðendur. Hann hafi getað selt framleiðslu frá stefnanda, sem nefnd var tamara. Ljóst hafi verið, að stefnandi hafi ekki getað framleitt vöruna nema með aðstoð stefnda. Hafi því orðið að samkomulagi, að stefndi eignaðist 200.000 kr. hlut í hverri sendingu fyrir utan hefðbundinn kostnað eins og flutningsgjöld og tryggingar. Telur stefndi það staðreynd, að stefnandi hafi ekki getað flutt út vöruna nema með aðstoð sinni.

Kveðst stefndi halda því fram, að það hafi verið forsenda viðskipta sinna við stefnanda, að hann eignaðist hlutdeild í endurgjaldi því, sem stefnandi átti að fá fyrir vöruna. Reglur laga um greiðslustöðvun breyti þar engu, enda sé ekki verið að greiða skuld í skilningi 8. gr. laga nr. 6/1978. Samkomulag um eignarhlutdeild hafi verið forsenda fyrir viðskiptum af hálfu stefnda. Stefndi hafi lagt til talsverðar fjárhæðir, svo að af viðskiptunum gæti orðið.

Verði ekki fallist á framangreinda röksemd, sé á því byggt, að stefndi hafi haft heimild til að skuldajafna skv. 32. gr. laga nr. 6/1978, en stefnandi sé nú gjaldþrota. Telja verði, að ekki skipti máli, hvort skuldajöfnun sé talin hafa farið fram, þegar greiðslur voru inntar af hendi, eða nú, þegar stefnandi sé

orðinn gjaldþrota. Það hljóti að vera ljóst, að stefndi eigi ekki að standa verr að vígi, þó að aðgerðir þær, sem framkvæmdar hafi verið á greiðslustöðvunartímanum, hafi verið framkvæmdar þá frekar en eftir, að gjaldþrotið varð í raun. Það sé í sjálfu sér ekkert, sem mæli gegn því að skuldajafna nú, jafnvel þótt greiðslur til stefnda hafi verið taldar ólögmætar á sínum tíma. Bann við greiðsluskyldu á greiðslustöðvunartíma sé ætlað til að koma í veg fyrir mismunun kröfuhafa. Skuldajafnaðarheimild skv. 32. gr. nái í sjálfu sér miklu lengra og sé allt annars eðlis, og sú heimild falli ekki niður vegna undanfarandi greiðslustöðvunar. Ef stefnda hafi ekki verið heimilt að halda greiðslum þeim, sem um sé deilt, sé allt að einu ljóst, að skuldajafnaðarheimildin verði virk við gjaldþrot. Heimild stefnda til skuldajafnaðar í þessu máli raski ekki jafnvægi milli kröfuhafa frekar en lögin heimila skv. 32. gr. laga nr. 6/1978.

Stefnandi mótmælir því, að gerður hafi verið um það samningur við stefnda, að hann ætti hluta í andvirði vörusendinganna, svo sem stefndi heldur fram. Stefnandi hafi að vísu átt í fjárhagslegum erfiðleikum á þessum tíma, og stefndi hafi fjármagnað kaup á umbúðum og m. a. að hluta umbúðum fyrir þær vörusendingar, sem deilt sé um. Sú fjárhagslega fyrirgreiðsla, sem stefnandi hafi fengið, hafi alls ekki verið bundin við þessar ákveðnu vörusendingar, enda allar greiðslur stefnda í þágu stefnanda færðar á viðskiptareikning hans. Eftir að stefnandi hafi fengið heimild til greiðslustöðvunar, hafi honum verið óskýlt og óheimilt að greiða gjaldfallnar skuldir, sbr. 8. gr. gjaldþrotalaga nr. 6/1978. Skuldajöfnuður, eins og stefndi hafi framkvæmt hann, hafi verið óheimill skv. framangreindu lagaákvæði og virðist hafa verið gerður til að lagfæra viðskiptastöðu stefnda á kostnað annarra kröfuhafa.

Garðar Sverrisson, sem var framkvæmdastjóri stefnda á þeim tíma, er hér um ræðir, hefur gefið skýrslu fyrir dóminum.

Ósannað er, að komist hafi á samningur milli aðila um, að hin umdeilda fjárhæð yrði hlutaeign stefnda í andvirði þeirra vörusendinga, sem um er að ræða, svo sem stefndi heldur fram, og verður sýknukrafa hans því eigi á því reist.

Samkvæmt gögnum málsins notaði stefndi hina umdeildu fjárhæð sem greiðslu inn á skuld stefnanda við stefnda skv. viðskiptareikningi stefnanda hjá stefnda, þrátt fyrir það að yfir stæði greiðslustöðvun hjá stefnanda. Þrátt fyrir ákvæði 8. gr. laga nr. 6/1978 verður að telja, að stefnda hafi verið þetta heimilt með vísan til 32. gr. sömu laga, svo sem stefndi heldur fram.

Með vísan til þessa verður stefndi því sýknaður af kröfum stefnanda í máli þessu.

Rétt er, að málskostnaður falli niður.

Dóm þennan kvað upp Freyr Ófeigsson dómstjóri.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Sölusamtök lagmetis, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, þb. Pólstjörnunnar hf., í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.
